



Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. június 18.
(OR. en)

9212/21

SAN 408
PHARM 131
MI 483
IPCR 89
COVID-19 272

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2021. június 16.
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2021) 380 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A Covid19-világjárványból levont korai tanulságok

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a COM(2021) 380 final számú dokumentumot.

Melléklet: COM(2021) 380 final

Brüsszel, 2021.6.15.
COM(2021) 380 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI
TANÁCSNAK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS
BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

A Covid19-világjárványból levont korai tanulságok

1. BEVEZETÉS

A világ továbbra is küzdelmet folytat azzal a példa nélkül álló népegészségügyi válsággal, amely rendkívül sok halálos áldozatot követelt, roppant nyomás alá helyezte a társadalmakat, és a modern kori történelem egyik legsürgetőbb globális gazdasági kihívása elé állított minket. Miközben Európában folyamatosan nő az átoltottság, a fertőzési arány pedig csökken, az EU különböző intézkedéseket vezetett be és koordinációs feladatokat vállalt, hogy kezelje a világjárványt, valamint enyhítse annak társadalmainkat és gazdaságainkat sújtó következményeit. Ugyanakkor a Covid19 kockázata még mindig magas, és a fertőzések globális száma napi szinten több mint kétszerese az egy évvel ezelőttinek.

Ez azt tükrözi, hogy az előrehaladás ellenére a világjárvány még nem ért véget. Ugyanakkor arra is rámutat, hogy a világjárvánnyal összefüggő új és kialakulóban lévő fenyegetések jobb kezelése érdekében szükséges és sürgető feladat, hogy tovább okuljunk a történelekből, ugyanakkor fel kell készülnünk a jövőbeli új és más jellegű egészségügyi válságokra is. Ez a közlemény ezért az egészségügy terén levont korai tanulságok közül azokra összpontosít, amelyek tekintetében Európának most kell cselekednie. Kialakításánál fogva – és szükségszerűen – időközi jelentés formáját ölti, amely alapul szolgál a további tanulságok levonásához hosszabb távon.

Minden ilyen jellegű gyakorlatot annak kritikus vizsgálatával kell kezdeni, hogy mi valósult meg, mi működött jól és mi nem. El kell ismerni, hogy a megannyi frontvonalbeli dolgozó szakértelme és önfeláldozó munkája nélkül a helyzet kétségkívül még nehezebbé vált volna. Tudatosítani kell továbbá, hogy a válság hatásai egyenetlenül oszlanak meg, és a veszélyeztetett csoportokat érintik a legérzékenyebben. Ez az őszinte szemlélet elengedhetetlen ahhoz, hogy levonhatók legyenek a valódi tanulságok mind a szakpolitikai intézkedések, mind a politika szintjén. Segíthet azonosítani, hogy hol kerültek felszínre gyenge pontok és sebezhetőségek, hol kell megerősíteni a felkészültségi és reagálási rendszereket és kultúrákat, és hol lehet továbbfejleszteni vagy állandósítani a szükséghelyzeti megoldásokat.

Az alapvető igazság az, hogy a világ szinte minden régiójához és országához hasonlóan sem az EU, sem a tagállamok nem voltak felkészülve erre a világjárványra. A felkészültség és a tervezés terén alulfinanszírozásra és a kidolgozottság kezdetlegességére derült fény, és az EU sok esetben eseti és ideiglenes válaszingtézkedéseket volt kénytelen hozni. A tagállamok közötti koordináció és együttműködés kezdetben gyakran nehézségekbe ütközött, és időbe telt a működőképes megoldások kialakítása és gyakorlati megvalósítása. Ez értékes időt vett igénybe a világjárvány korai szakaszaiban, és a megfelelő struktúrák kezdeti hiányát bizonyítja.

Ugyanakkor a folyamatosan változó világjárványra adott uniós válasz keretében példa nélküli kezdeményezések széles körét dolgozták ki, majd valósították meg rekordidőn belül. Ez mindenekelőtt hozzájárult az emberéletek megmentéséhez és a munkahelyek megőrzéséhez, valamint segítséget nyújtott az egészségügyi szolgálatoknak. A történetek továbbá jól szemléltetik az európai összefogás hozzáadott értékét és szükségességét egy világjárvány vagy más, határokon átnyúló fenyegetések összefüggésében, legyen szó akár a szükséghelyzeti válaszingtézkedésekről, az oltóanyagokról, a beszerzésről, az alapvető termékek gyártásáról vagy a vezető szerep felvállalásáról és a globális erőfeszítések hatékony támogatásáról.

A súlyos gazdasági recesszió kockázatának enyhítésére irányuló uniós fellépést a kezdetektől fogva a gyorsaság, a hatékonyság és az összhang jellemezte. Az EU a meglévő válságreakálási mechanizmusok aktiválását hatalmas erőforrások mozgósításával párosította. Ez a válasz nagymértékben támaszkodott a 2008-ban kezdődött pénzügyi válság során, illetve azóta levont tanulságokra. A tapasztalatokra építve az EU – vagyis a tagállamok és az uniós intézmények – részéről gyors és határozott lépések valósultak meg a gazdaság védelme érdekében, mikor 2020-ban kitört a válság. Ugyancsak nélkülözhetetlenek bizonyultak az Európai Központi Bank monetáris politikai döntései és előretekintő iránymutatásai – amelyeknek köszönhetően valamennyi gazdasági ágazatban sikerült megőrizni a kedvező feltételeket –, csakúgy mint a felügyeleti hatóságok intézkedései.

TANULSÁGOK LEVONÁSA: MIT TANULHATUNK A GAZDASÁGI VÁLASZLÉPÉSEKBŐL A VÁLSÁGHELYZETEKRE VALÓ FELKÉSZÜLTSG TERÉN

Az EU határozottan cselekedett a vilájárvány gazdasági következményeinek kezelése érdekében. Ez a fellépés nagyban támaszkodott a korábbi gazdasági és pénzügyi válságok, illetve kihívások során szerzett tapasztalatra, illetve az azok kezelésére kialakított megoldásokra. Mindazonáltal a kezdettől fogva egyértelműen látszott, hogy olyan kihívással kell szembenéznünk, amilyenre száz éve nem volt példa.

Megbízható, háromlépcsős megközelítés:

- Először, az EU **szükséghelyzeti intézkedések** révén uniós forrásokat mozgósított – köztük 82 milliárd EUR-t az uniós költségvetésből, amely összeg a koronavírusra való reagálást célzó beruházási kezdeményezéseket (CRII és CRII+) is magában foglalja –, és aktiválta a Stabilitási és Növekedési Paktum általános mentesítési rendelkezését, valamint az állami támogatásra vonatkozó ideiglenes keretet, hogy lehetővé tegye a tagállamok számára a hathatós fellépést: 2020-ban a nemzeti intézkedések 3 billió EUR összegű költségvetési és likviditási támogatást tettek ki. Ehhez társult az Európai Központi Bank pénzügyi stabilitást támogató fellépése.
- Másodszor, a **válságelhárítási szakaszban** a szolidaritás jegyében összesen 540 milliárd EUR-t kitevő uniós eszközöket mozgósítottak a válság gazdasági hatásainak enyhítésére, többek között a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatás (SURE) révén.
- Végül, a jelenlegi **helyreállítási szakaszban** a Next Generation EU, konkrétan a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, valamint a REACT-EU keretében 750 milliárd EUR fordítható a beruházások és a reformok ösztönzésére az elkövetkező hat év során.

A szakpolitikai válasz három fő ismérve:

- **Gyorsaság:** a Bizottság valamennyi határozatát rekordsebességgel, ugyanakkor megfelelő demokratikus ellenőrzés mellett hozta meg. A CRII mindössze egy hónappal a vonatkozó javaslat előterjesztése után hatályba lépett. A szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó, 100 milliárd EUR-s kerettel rendelkező új európai eszközt (SURE) szintén a javaslat előterjesztésétől számított egy hónapon belül fogadták el, és az eszköz 2020 nyarán működésbe lépett. Az Európai Tanács a bizottsági javaslat bemutatását követően kevesebb mint két hónappal politikai megállapodásra jutott a Next Generation EU-ról, a sajátforrás-határozat ratifikációs folyamata pedig csupán öt hónappal a vonatkozó többéves pénzügyi keret kezdete után lezárult. Összehasonlításként az utolsó három sajátforrás-határozat a vonatkozó többéves pénzügyi keret kezdete után több mint két év elteltével lépett hatályba.
- **Ambíció:** az EU gazdasági válaszlépései különböző álláspontokat öleltek fel. A Next Generation EU egy mindannyiunkat érintő rendkívüli válság kezelésére szolgáló ideiglenes és rendkívüli intézkedésként jött létre. Jól példázza, hogy az EU képes felnőni a feladathoz.
- **Koherencia:** az uniós gazdasági válasz keretében támogató és egymást kölcsönösen erősítő fiskális és monetáris politikai intézkedések valósultak meg. Fontos kiemelni, hogy sikerült egyensúlyt teremteni a rövid távú válaszlépések és a hosszabb távú szükségletek között. A Bizottság beágyazta a válság előtt kialakított menetredek

prioritásait a helyreállításba és a Next Generation EU-ba, mindenekelőtt az európai zöld megállapodásra, a digitális átállásra és a helyreállítás szociális vetületére helyezve a hangsúlyt.

Három tanulság a jövőbeli egészségügyi válasz szempontjából:

- **Az uniós koordináció döntő szerepe:** a koordinált nemzeti költségvetési politikai válaszlépések, valamint az uniós költségvetés és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervek erőteljes szerepe hozzá fog járulni a válság aszimmetrikus hatásának ellensúlyozásához, és lehetővé teszi, hogy az EU együtt növekedjen. A gazdaság terén végrehajtott közös uniós fellépés leképezte a közös uniós fellépés alapvető szerepét olyan területeken, mint például az oltóanyagok, azonban tudott meríteni a korábbi gazdasági és pénzügyi kihívások tapasztalataiból, illetve az azok kezelésére kialakított intézkedésekből, így nem volt szükség röggtőnözni.
- **Az uniós szakpolitikai koordinációs rendszer rezilienciája:** a nemzetgazdaságok, az egységes piac és az uniós ipari ökoszisztémák rezilienciájának megerősítése a szakpolitikai válasz kulcsfontosságú eleme. Az előző gazdasági és pénzügyi válságra adott válasz lehetővé tette az EU számára, hogy sokkal felkészültebben reagáljon a gazdasági következményekre, olyan meglévő eszközök segítségével, mint az általános mentesítési rendelkezés vagy a bankunió. Az uniós egészségügyi politika nem rendelkezett a válság idején bevethető, már létező eszközökkel.
- **Az EU szerepe a globális szinten:** az uniós gazdaság súlya és az euró kulcsszerepet játszott abban, hogy az EU ellenállóbbá váljon a sokkhatásokkal szemben, ideértve a világjárvány által kiváltott gazdasági válságot is. A történetek újfent rávilágítottak az uniós gazdaságok és a világ többi része közötti erős kölcsönös függőségre, és a globális ellátási láncok minden eddigénél nagyobb jelentőségre tettek szert. Az egészségügy terén folytatott világszintű együttműködés során szintén együttesen kell latba vetni a többoldalú kötelezettségvállalást és az EU globális súlyát a lehető legjobb egészségügyi válságreagálás érdekében, az „Európa együtt” megközelítés jegyében.

Most tanulnunk kell ebből a példából, és **a szükséghelyzeti intézkedésekről át kell térnünk a strukturális változásokra**, hogy összehangolt választ adhassunk az ilyen jellegű jövőbeli egészségügyi válságokra. Az elmúlt tizennyolc hónap tanulságait mérlegre téve ki kell alakítanunk egy szisztematikusabb megközelítést, vagyis egy olyan összehangolt rendszert, amely lehetővé teszi a kockázatok korai előrejelzését és észlelését, a jobb vészhelyzeti tervezést, valamint a gyorsabb és hatékonyabb közös reagálást.

Ez a közlemény ezért az egészségügyi felkészültségre és reagálásra összpontosít. Az eddigi fejlemények áttekintését követően az egészségügyi válságból levont tíz korai tanulságot mutat be, amelyek kapcsán az EU-nak cselekednie kell. A közleményt napirendre tűzik majd az Európai Tanács júniusi ülése keretében esedékes vezetői megbeszélésen, és megküldik az Európai Parlamentnek, majd a közlemény nyomán a Bizottság 2021 második felében konkrét célkitűzéseket határoz meg.

2. TAPASZTALVA TANULNI – AMI EDDIG TÖRTÉNT

Mire az Egészségügyi Világszervezet 2020. március 11-én bejelentette, hogy világjárvánnyal nézünk szembe, a vírus már elterjedt Európában. Ezt tovább súlyosbította, hogy a kínai hatóságok csupán hiányos tájékoztatást nyújtottak – vagy visszatartották az információkat – a

járvány kitörésekor. A sürgőshelyzet kihirdetésére és a szükséges koordináció életbe léptetésére szolgáló bejáratott uniós rendszer hiányában a kormányok már alig bírtak lépést tartani az eseményekkel, és nehéznek bizonyult a következetes és hatékony korai válaszhelyzetelemek megvalósítása.

Egyértelmű **hiányosságok mutatkoztak a világjárvánnyal kapcsolatos felkészültség és tervezés terén**, és kevés meglévő eszköz állt rendelkezésre a világjárvány kitörését követő gyors és hatékony reagáláshoz. Ez globális, európai, nemzeti és helyi szinten egyaránt elmondható, de talán még erőteljesebben érződött Európában, ahol az elmúlt évtizedekben nem tettek minket próbára a világ más részein tapasztalt járványok. A vírus terjedésének a belső határok lezárásával és a határellenőrzés visszaállításával történő megfékezésére irányuló kísérletek összehangolatlanok voltak, és csekély vagy kontraproduktív hatással jártak, gyengítve a létfontosságú ellátási láncokat, míg az alapvető termékekre vonatkozó ideiglenes exporttilalmak csak tovább növelték a kialakult hiányokat. Emellett globális szinten a kritikus fontosságú termékek és anyagok kereskedelmi forgalmának gátat szabott, hogy az EU-n kívüli országok exportkorlátozásokat vezettek be és előnyben részesítették a hazai termelést.

A kezdeti szakaszban azonnal világossá vált, hogy az egészségügyi ellátórendszerek kapacitásai a végsőkig kimerültek, és az első hullám felszínre hozta a tagállami egészségügyi rendszerek személyi ellátottságának korlátait, valamint a megfelelő kórházi férőhelyek, orvosi eszközök, felszerelések és gyógyszerek hiányát, aminek következtében az egészségügyi dolgozók túlterhelteké váltak, a rendszer egésze pedig óriási nyomás alá került¹. Ezeket a hiányosságokat az intenzív betegellátás és az orvosi eszközök terén tanúsított fokozott szolidaritás révén igyekeztek orvosolni – például csapatok kiküldésével és erőforrások eljuttatásával támogatták a legnagyobb nyomásnak kitett területeket –, ami rámutatott a tagállamok közötti koordináció szükségességére és értékére. Ezeket az erőfeszítéseket azonban gyakran hátráltatta a megbízható vagy összehasonlítható adatok hiánya.

A válság kibontakozásával **az EU képesnek bizonyult arra, hogy átfogó és hatékony válaszlépéseket tegyen**. Az egyoldalú fellépésektől egyre inkább az összehangolt döntések felé mozdult el, és szakpolitikai válaszok széles körét dolgozta ki, amelyeket a világjárvány különböző szakaszait figyelembe véve kiigazított és naprakésszé tett. Ezt jól példázza az oltóanyagokkal kapcsolatos közös megközelítés, de számos más szakpolitika új kezdeményezéseire is igaz. A zöld sávokra vonatkozó kezdeményezés² megőrizte az ellátási láncok integritását, biztosítva az élelmiszer- és gyógyszerellátást az egységes piacon, és a különböző régiók fertőzési arányának értékelésére vonatkozó közös megközelítés hozzájárult ahhoz, hogy következetesebbé váljanak a tesztelési és a karanténkötelezettség szabályai. Rövid időn belül adó- és vámügyi kezdeményezések indultak a létfontosságú orvosi eszközök és védőfelszerelések beszerzésének támogatására, a határ menti ingázók és idénymunkások határokon átnyúló biztonságos mozgását pedig iránymutatásokkal segítették elő. A kohéziós politikára vonatkozó uniós szabályozást példátlan sebességgel kiigazították, hogy a tagállamok mielőbb átcsoportosíthassák az uniós forrásokat az egészségügyi ágazatban felmerült sürgős szükségletek finanszírozására.

A közelmúltban rekordidő alatt elfogadták és végrehajtották az uniós digitális Covid-igazolványra irányuló bizottsági javaslatot, ami lehetővé teszi, hogy feloldják a szabad mozgásra vonatkozó korlátozásokat, és újraindulhasson a turizmus és az utazás. Ez a kezdeményezés arra is rávilágított, mekkora értéket képvisel az információs rendszerek és adatáramlások határokon átnyúló interoperabilitásának javítása.

¹ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2020_healthatglance_rep_en.pdf

² COM(2020) 1897 final, 2020. március 23.

A válaszintézkedések egyik legfontosabb értékelendő területe az oltóanyagok kifejlesztése, beszerzése és előállítása során alkalmazott megközelítés. A válság nyomán végrehajtott kezdeti, összehangolatlan intézkedésekből okulva a Bizottság 2020 júniusában közös uniós oltóanyag-stratégiát terjesztett elő³. Ez lehetővé tette a fejlesztés és a tömeges gyártás támogatását és felgyorsítását. Az oltóanyaggyártókkal folytatott tárgyalások ugyan nem mindig voltak zökkenőmentesek, ám a közös megközelítés biztosította, hogy valamennyi tagállam nagy tételben hozzájusson a Covid19 elleni oltóanyagokhoz, lehetővé téve a jelenleg is zajló oltási kampányokat csakúgy, mint a világ több mint száz országába történő kivitel. A 27 tagállam megállapodott abban, hogy egyesíti erőit, és a Bizottságra ruház olyan feladatokat, amelyekkel hagyományosan a nemzeti döntéshozatal keretében foglalkoztak.

Ez meghatározó lépés volt a világjárvány együttes leküzdése felé, és ha nem így történt volna, a tagállamoknak egymással kellett volna versengeniük kevesebb gyártó által biztosított kevesebb vakcinaadagért. Jelentős eltérések mutatkoztak volna az oltási folyamat sebességében, és az egyenlőtlenségek, a variánsok és az utazási fennakadások fokozott kockázatával kellett volna számolnunk. Ehelyett a jelenlegi állapot szerint az európai felnőttek több mint fele már megkapta az első adag oltóanyagot, több mint negyede pedig teljesen be van oltva. Bár még sok a tennivaló, sikerült rekordidőn belül történelmi jelentőségű közös eredményt elérni, ami lehetővé teszi a társadalmi és gazdasági élet fokozatos, tartós és biztonságos újraindítását, valamint nemzetközi partnereink megsegítését⁴.

Ez a siker ugyanakkor nem fedi el a – különösen a gyártási és termelési kapacitás növelése, valamint a globális ellátási láncoktól való függőség terén – felmerült nehézségeket. Ez részben a kutatással, a fejlesztéssel, a forgalomba hozatallal, a gyártással és az ellátással kapcsolatos állandó, integrált megközelítés hiányára vezethető vissza. Bár ezt azóta a Covid19-oltóanyagokkal összefüggésben kezelték, a jövőbeli egészségügyi eseményekre vagy válságokra való tekintettel hosszabb távú megoldásra van szükség.

3. A COVID19 TÍZ TANULSÁGA A NÉPEGÉSZSÉGÜGYI POLITIKA SZEMPONTJÁBÓL

Bármely válság tanulságainak levonása a múlt és a jelen őszinte számbavételével kezdődik a jövőbeli előrelépés céljából. Ebben a szellemben az e jelentésben levont tíz tanulság mindegyike arra ösztönösít, hogy min kell javítani, és mit lehet jobban csinálni a jövőben. A tíz tanulság nem kimerítő, se nem egymást kölcsönösen kizáró: csupán egy első pillanatképet adnak arról, hogy a jelen ismereteink szerint hogyan tehetjük hatékonyabbá az egészségügyi válaszintézkedéseket.

Első tanulság: A gyorsabb észlelés és reagálás az erősebb globális felügyelettől, valamint a jobban összehasonlítható és teljesebb adatoktól függ

Mint minden új fertőző betegség kitörésekor, a korai észlelés elengedhetetlen ahhoz, hogy helyi és globális szinten egyaránt sikeresen megfékezzük a betegség terjedését és mérsékeljük az emberekre, gazdaságokra és társadalmakra gyakorolt hatását. A felügyeleti rendszerek Európa-szerte és világszerte lehetővé teszik a gyorsabb észlelést és mások korábbi értesítést, valamint egy kibontakozóban lévő világjárvány sokkal tájékozottabb kezelését. Lehetővé teszik továbbá a világ szakértői számára, hogy kutatásokat és kockázatelemzéseket

³ COM(2020) 245 final, 2020. június 17.

⁴ COM(2021) 129 final, 2021. március 17.

végezzenek az új vírusokkal, azok lehetséges hatásaival vagy a felmerülő fenyegetésekkel kapcsolatban.

A Covid19 rávilágított a felügyeleti rendszerek alapvető szerepére, amelyekhez már 2019. december 31-én érkeztek bejelentések tüdőgyulladásos esetek aggasztó járványklasztereiről. A genomszekvencia január közepén történt nyilvánosságra hozatala lehetővé tette a tesztekkel, a kezelésekkel és akár az oltóanyagokkal kapcsolatos fejlesztő munka tényleges megkezdését.

A világjárvány azonban rámutatott a jelenlegi felügyeleti rendszerek korlátaira is. Kiderült, hogy a rendszerek csak annyira hatékonyak, amennyire azt az alapul szolgáló adatok lehetővé teszik. Az első esetet követő néhány hétben az összehasonlítható és teljes körű adatok hiányából adódóan a fenyegetéskövetések és tudományos kutatások zömét nem lehetett maradéktalanul elvégezni. A járvány valódi nagyságrendjének, gyorsaságának és súlyosságának felmérése túl sok értékes időt vett igénybe, ami Európa-szerte és másutt is késedelmet okozott a kulcsfontosságú döntések meghozatalában. Következésképpen túlságosan elnyúlt a globális koordináció megvalósítása. Amint azt a világjárványokra való felkészültséggel és reagálással foglalkozó nemzetközi testület megállapította, a jelenlegi nemzetközi riasztási rendszer „nem működik kellő gyorsasággal, ha gyorsan változó légzőszervi kórokozó jelenik meg”.

Ezért új **globális felügyeleti rendszert** kell kialakítani, amely a szükséges eszközök birtokában és nyitott környezetben gondoskodik az adatok lehető legkorábbi szakaszban történő megosztásáról. Az erre irányuló munka során kiemelt figyelmet kell fordítani a felügyeleti hálózatok lefedettségére a világ azon részein, ahol hiányosságok mutatkoznak, valamint az összehasonlítható adatok gyorsabb cseréjének előmozdítására.

Európai szinten létre kell hozni egy **új európai világjárványügyi információgyűjtő rendszert**, amely a meglévő korai figyelmeztető és gyorsreagáló rendszerre, illetve az európai felügyeleti rendszer⁵ korszerűsítésére épül, és lehetővé teszi a valós időben, az új globális rendszerbe ágyaszottan történő adatkezelést és adatcserét. E rendszernek arra kell összpontosítania, hogy a tagállamok kellő időben szolgáltatassanak információt; a lehetséges fenyegetések korai jelzésétől kezdve – legyen szó akár világjárványról, akár bioterrorizmusról, akár másról – az esetekre, a kitettségre, a kockázati tényezőkre, az egészségügyi eredményekre és az egészségügyi kapacitásra vonatkozó konkrét adatokig. Ennek részeként a népegészségügyi hatóságok összekapcsolása lehetővé tenné a készletek és kórházi ágyak összehangolt kezelését, valamint a humán erőforrások gyors átcsoportosítását. Megoszthatóvá válnának a legfrissebb helyzetfelmérések, amelyek innovatív adatforrásokra, például a most induló szennyvízmegfigyelésre támaszkodnak⁶. Lehetővé válna továbbá a gyorsabb és hatékonyabb kontaktkövetés, a betegek egészségügyi dokumentációja és adatai pedig határokon átnyúlóan hordozhatók lennének. Ezt helyénvaló beépíteni az európai egészségügyi adattár létrehozására irányuló szélesebb körű kezdeményezésbe is. A klinikai és népegészségügyi adatok zökkenőmentes összekapcsolása – például az elektronikus egészségügyi dokumentáció biztonságos megosztása révén – valós idejű pillanatfelvételt tesz lehetővé a járványügyi helyzetről és a reakcióképességről.

⁵ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/european-surveillance-system-tessy>

⁶ A szennyvizek szisztematikus megfigyeléséről szóló bizottsági ajánlásból következően, COM(2021) 1925, 2021. március 17.

Levont tanulság:

- *Az EU-nak vezető szerepet kell vállalnia az összehasonlítható és teljes körű adatokon alapuló, új, szilárd **globális felügyeleti rendszer** kialakítására és végrehajtására irányuló erőfeszítésekben.*
- *Új és továbbfejlesztett **európai világjárványügyi információgyűjtő rendszer** életbe léptetése 2021-ben*

Második tanulság: A világos és összehangolt tudományos tanácsadás megkönnyíti a szakpolitikai döntéshozatalt és a nyilvánosság tájékoztatását

Bár a Covid19-világjárvány alatti szakpolitikai döntéshozatal és nyilvános kommunikáció továbbra is a legfrissebb tudományos szakvéleményekre támaszkodik, a válság első hónapjai rávilágítottak arra, hogy az egyes tagállamokban eltérő a kutatás és a tanácsadás szintje, és a tanácsadás nyújtására és felhasználására alkalmazott megközelítések sem egységesek. Ez azt jelentette, hogy a bizonyítékok hiányosak, néha ellentmondásosak és gyakran megtévesztők voltak a különböző tagállamok eltérő kommunikációja miatt.

A tudás és a szakértelem megosztásának, valamint a tájékoztatás és a tanácsadás összehangolásának szükségessége arra készítette az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre egy Covid19-cel foglalkozó tanácsadó testületet, amely különböző tagállamok epidemiológusait és virológusait tömöríti. A testület folyamatosan hozzájárul a tudományos alapokon nyugvó és összehangolt kockázatkezelési intézkedésekre vonatkozó uniós iránymutatások kialakításához. Más új csoportok – például az EU Covid19-cel foglalkozó tudományos tanácsadó platformja – fórumot biztosítanak a nemzeti kormányok tudományos tanácsadói közötti tapasztalatcseréhez és koordinációhoz, és kiegészítik az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) munkáját.

E csoportok sikere azonban nem fedi el, hogy milyen nagy szükség van a tudományos tanácsadás szorosabb, uniós szintű koordinációjára, valamint a következetes, koherens és tényszerű kommunikációra. Át kell hidalni a tudomány és a szakpolitikai döntéshozatal közötti szakadékot, és az uniós kommunikációnak egy hiteles tudományos szereplő révén közvetlenül a nyilvánosságot kell megszólítania, ahogy az Európa és a világ országaiban sikeresen megvalósult.

Ennek kezelése érdekében egy új európai főepidemiológus segítene összefogni a tagállamok vezető epidemiológusainak tevékenységét, hogy tényeken alapuló szakpolitikai ajánlásokat dolgozzon ki a Bizottság számára, és válság idején a nyilvánossággal való kapcsolattartóként lépjen fel.

Levont tanulság:

- *Az EU-nak 2021 végéig **európai főepidemiológust** kell kineveznie, és létre kell hoznia a megfelelő irányítási struktúrát.*

Harmadik tanulság: A felkészültség folyamatos beruházást, ellenőrzést és felülvizsgálatot tesz szükségessé

Ha egyetlen átfogó tanulságot kellene megfogalmazni Európa számára, akkor az az, hogy a felkészültség és a tervezés nem volt annyira megalapozott, jól finanszírozott és átfogó, mint amire szükség lett volna. Bár számos felkészültségi terv létezett, az ezek naprakésszé tételére

és aktiválására szolgáló rendszerek és infrastruktúrák nem mindig tettek eleget a szükséges követelményeknek. Ahogy a világ számos más részén, a felkészültség hosszú múltra visszatekintő és rendszerszintű alulfinanszírozottsága Európában is sok helyen jelentősen visszavetette a reagálásra irányuló első erőfeszítéseket. Amint arra ez a válság is rávilágított, a tétlenség jóval többbe kerül, mint a felkészültségre és tervezésre – többek között a stratégiai előrejelzésre – fordított hatékony és szisztematikus beruházások.

A felkészültséggel kapcsolatban új, rendszerszintű megközelítésre van szükség ahhoz, hogy levonhassuk a tanulságokat ebből a világjárványból. Ennek első lépéseként bővíteni kell a nemzeti és uniós szintű készletfelhalmozás és más hasonló kezdeményezések támogatását célzó beruházásokat, például a felkészültségre elkülönített költségvetési keret révén. Rendszeres felülvizsgálatokat és ellenőrzéseket kell végezni annak biztosítása érdekében, hogy kezelhetők legyenek a legújabb fenyegetések, tendenciák és kockázatok, és rendelkezésre álljanak a megfelelő kapacitások, amikor életbe kell léptetni a felkészültségi terveket.

Ennek támogatása érdekében a Bizottság évente felkészültségi jelentést készít, hogy bemutassa a változó kockázati környezetet és a felkészültség állapotát Európában. A jelentés tárgyalni fogja a világjárványokat és más egészségügyi szükséghelyzeteket, valamint egyéb olyan forgatókönyveket is, amelyekkel az EU reálisan szembe kerülhet a közeljövőben. Ezek közé tartoznak a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris támadások vagy balesetek, a nagy szeizmikus sokkok, a környezeti vagy technológiai katasztrófák, illetve a kiterjedt áramkimaradások. A jelentés elkészítése során a Bizottság figyelembe fogja venni a vonatkozó szakismereteket és támaszkodni fog az e területeken tevékenykedő szervek munkájára.

Levont tanulság:

- *Az Európai Bizottság készítsen éves **felkészültségi jelentést**, amelyet benyújt az Európai Tanácsnak és az Európai Parlamentnek.*

Negyedik tanulság: A szükséghelyzeti eszközöknek bevetésre késznek, gyorsabban és könnyebben aktiválhatóknak kell lenniük

A világjárvány egyik szembetűnő jellemzője a válságkezeléshez szükséges különböző szükséghelyzeti eszközök fokozott igénybevétele volt. Ezek közé tartozik a Szükséghelyzeti Támogatási Eszköz, az oltóanyagok kapcsán alkalmazott előzetes beszerzési megállapodások vagy az uniós polgári védelmi mechanizmus szükséghelyzeti reagálási és hazaszállítási célú felhasználása. Bár ezeket az eszközöket sikeresen alkalmazták, a világjárvány rávilágított annak jelentőségére, hogy azonnal aktiválható, gyors, működőképes és rugalmas átmeneti és rendkívüli intézkedések álljanak rendelkezésre, amelyek lehetővé teszik az EU számára a kellően gyors reagálást.

Míg a gyorsaság elengedhetetlen, a világjárvány arra is ráirányította a figyelmet, hogy ezen eszközök tekintetében szisztematikusabb megközelítésre van szükség. Ehhez nélkülözhetetlen egyrészt az egyértelmű és határozott politikai döntés arra vonatkozóan, hogy mikor kell működésbe léptetni a válságkezelést, másrészt az ilyen helyzetekben alkalmazandó eszköztár megléte. Ez magában foglalhatja a **Szükséghelyzeti Támogatási Eszköz** automatikus aktiválását a nagy összegű gyorsfinanszírozás lehetővé tétele érdekében, vagy más olyan mechanizmusokat, amelyek révén rövid időn belül támogatásban részesülhet az alapvető ellenintézkedések kutatása, fejlesztése, gyártása és beszerzése. Emellett biztosíthatná a

népegészségügyi intézkedésekkel kapcsolatos információmegosztásra és döntéshozatalra vonatkozó megközelítés szorosabb összehangolását.

Az eszköztárnak konkrét ágazatokra vonatkozó célzott intézkedéseket kell tartalmaznia. A Bizottság 2022-ben javaslatot terjeszt elő egy egységes piaci szükséghelyzeti eszközre, amely bármely válság egységes piacra gyakorolt hatásainak gyors és rugalmas kezelését hivatott biztosítani. Az eszköz magában foglalná a közbeszerzési jogszabályokban foglalt azon lehetőség aktiválását, hogy rendkívül sürgős esetekben felgyorsítsák a tárgyalásokat, valamint lehetővé tenné, hogy a tagállamok nevében végrehajtott beszerzések körét az egészségügyi ellenintézkedésekre vonatkozó jelenlegi korláton túl is kiterjesszék. A teljeskörűen működő és reziliens schengeni térség kialakítására vonatkozó stratégiával⁷ összhangban a Bizottság kezdeményezéseket fog javasolni a belső és külső határellenőrzési intézkedések uniós koordinációjára vonatkozó stabil keret létrehozására, valamint a zöld sávok rendszerének sikerére építve a közlekedésre és a mobilitásra vonatkozó vészhelyzeti terv kidolgozására annak érdekében, hogy meg lehessen hozni a szükséges intézkedéseket a belső határokkal kapcsolatos ideiglenes intézkedésekből adódó rendkívüli körülmények esetén.

Levont tanulság:

- *Az **uniós járványügyi szükségállapot** aktiválására vonatkozó keret és a válsághelyzetek kezelésére szolgáló eszköztár létrehozása*

Ötödik tanulság: Európa számára magától értetődővé kell válnia az intézkedések összehangolásának

A Covid19-világjárványra adott kezdeti válaszok jelentős része az egyoldalú döntésekkel és a koordináció hiányával jellemezhető. Ez ahhoz vezetett, hogy a tagállamok egymástól meglehetősen eltérő és egyoldalú megközelítésekbe helyezték az egészségügyi beavatkozásokat. A vírus megfékezését célzó korlátozások nagyon gyakran változtak, és a tesztelési politikák és módszerek is jelentős szórást mutattak. Mindez a nyilvánosság körében aláásta a bizalmat és a hatályos intézkedések betartását, ezáltal visszavetve azok hatékonyságát.

Míg a Covid19-világjárvány európai kitörésének első napjaiban a tagállamok az egyoldalú intézkedésekre összpontosítottak, ahogy nyilvánvalóvá váltak a tisztán nemzeti megközelítések korlátai, **fokozatos elmozdulás történt a nagyobb szolidaritás és a szorosabb együttműködés felé.**

Világos azonban, hogy a koordináció túl lassú és túl eredménytelen volt, részben azért, mert az információ és a szakértelem elaprózódott a különböző intézményközi munkacsoportok között. Egyértelműen tovább kell erősíteni az intézményközi együttműködést, észszerűsíteni kell a döntéshozatalt, és jobban kell ötvözni a szükséges szakértelmet a megfelelő hatáskörökkel ahhoz, hogy válság idején késedelem nélkül tájékozott döntések születessenek. Az egyes intézményeken belül válság esetén aktiválandó fő csoport vagy egység kijelölése és az együttműködésükre vonatkozó hatékony munkamódszerek kialakítása segíthet a szoros intézményközi koordináció biztosításában. Ezt az Európai Tanács keretében a kormány-, illetve államfők egyértelmű politikai támogatásának kell alátámasztania.

⁷ COM(2021) 277 final, 2021. június 2.

Az EU-szerte végrehajtott népegészségügyi intézkedések jobb összehangolásának első lépéseként az Európai Bizottság **2020 novemberében előterjesztette az európai egészségügyi unió létrehozására irányuló javaslatcsomagot**⁸. A javaslatok előirányozzák a határokon átnyúló egészségügyi veszélyek kezelésére vonatkozó jogi keret átalakítását, valamint az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC) és az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) válságreakálási megbízatásának megerősítését. Ugyancsak megerősítenék az adatszolgáltatást és a felügyeletet. Az uniós és a nemzeti felkészültségi tervekkel összefüggésben rendszeres jelentéstétel és ellenőrzés valósulna meg. A javasoltak értelmében bővülni fog az ECDC arra irányuló kapacitása, hogy támogassa a tagállamokat a felkészültség és a reagálás terén, az EMA pedig meghatározóbb szerepet fog játszani a hiányok nyomon követésében és kezelésében.

Levont tanulság:

- *Az egyes intézmények válság esetén aktiválandó fő kapcsolattartó csoportja vagy egysége közötti koordináció és a munkamódszerek megerősítése. Az **európai egészségügyi unióra** vonatkozó jogalkotási csomagot gyorsan, még az év vége előtt el kell fogadni*

Hatodik tanulság: Megerősített köz-magán társulásokra és szilárdabb ellátási láncokra van szükség a kritikus fontosságú eszközök és gyógyszerek terén

A világjárvány rámutatott annak szükségességére, hogy javuljon a számos kritikus fontosságú termék ellátásbiztonsága szempontjából jelentős ellátási láncok rezilienciája. Az egészségügy terén megugrott az olyan kulcstermékek iránti kereslet, mint például a gyógyszerek, a lélegeztetőgépek és a maszkok. A globális ellátási láncok hatalmas nyomás alá kerültek. A termékekért folyó verseny hiányokhoz és egyenlőtlenségekhez vezetett, ugyanakkor hatalmas akadályt gördített a hatékony válasz kidolgozása elé, miközben a vírus egyre terjedt. Ennek következtében a világjárvány első hónapjaiban Európa a tesztek és tesztelési eszközök, a képzett személyzet és egyes esetekben a laboratóriumi felszerelések hiányával küszködött. Emellett az oltóanyag-előállítás globális felfutása szűk keresztmetszeteket eredményezett a fő gyártási anyagok és összetevők terén. Ez számos túlzott függőséget hozott felszínre, és fényt derített a globális termelési folyamatok sérülékenységre, különösen a gyógyászati termékek és a gyógyszerek területén⁹.

Az EU több intézkedést hozott a sebezhetőségek kezelésére, az egyéni védőeszközök közös közbeszerzésétől¹⁰ kezdve a lélegeztetőgépek és maszkok készletezéséig. Az orvostechikai felszerelésekkel foglalkozó koordinációs központ segített a készletek és a nemzeti igények összeegyeztetésében, emellett működésbe lépett a gyógyszerhiány előrejelzését szolgáló nyomkövetési rendszer¹¹. Létrehozták az ipari méretű oltóanyag-gyártással foglalkozó munkacsoportot az ellátási lánc szűk keresztmetszeteinek kiküszöbölése és az ipari partnerségek előmozdítása érdekében. Az ideiglenes exportengedélyezési mechanizmus átláthatóvá tette az oltóanyagok kereskedelmi forgalmát, miközben fenntartotta az ellátási

⁸ COM(2020) 727 final, COM(2020) 726 final, COM(2020) 725 final, 2020. november 11.

⁹ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653626/EXPO_STU\(2021\)653626_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653626/EXPO_STU(2021)653626_EN.pdf)

¹⁰ A közös közbeszerzések részét képezték a következőkre vonatkozó megrendelések: kesztyűk és védőruhák, szem- és légzésvédő eszközök, lélegeztetőgépek, laboratóriumi felszerelések, intenzív osztályokon használt gyógyszerek stb.

¹¹ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2020_healthatglance_rep_en.pdf

láncok nyitottságát, és megőrizte Európa globális vezető szerepét az oltóanyagok kivitele terén.

Ezek az ad hoc intézkedések az európaiak számára hozzáférhetőbbé tették az alapvető termékeket, és a lehető legnagyobb mértékben kihasználták az EU-ban rejlő lehetőségeket a méretgazdaságosság elérésére. Ugyanakkor arra is fény derült, hogy **a világjárvány kezdetén hatalmas ismerethiány állt fenn a gyártási kapacitásokat és a potenciális tagállami keresletet**, valamint a globális ellátási láncoktól való függőség mértékét illetően. Ez rámutat arra, hogy a kutatás-fejlesztéstől kezdve a gyártáson keresztül az ellátásig minden szakaszban nyomon kell követni és formálni kell az alapvető egészségügyi eszközökkel kapcsolatos piaci prioritásokat és kapacitásokat.

Ezt támogatandó, egy új Egészségügyi Szükséghelyzet-felkészültségi és -reagálási Hatóság (HERA) létrehozása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a határokon átnyúló súlyos egészségügyi veszélyekkel szembeni egészségügyi ellenintézkedések tekintetében javuljon az uniós felkészültség és reagálás. Ez előmozdítaná a piaci információkat és az előrejelzést. Emellett megerősítené az EU-ban meglévő – a nemzeti erőfeszítésekkel és a magánszektorral ötvözött – fejlesztési, gyártási és elosztási kapacitásokat, amelyekhez rugalmas finanszírozási és beszerzési eszközök társulnak. A meglévő kapacitások uniós szintű összevonása a méretezhetőség növelése érdekében végső soron lehetővé tenné a tagállamok számára, hogy korábban és nagyobb mennyiségben jussanak hozzá az oltóanyagokhoz és a gyógyszerekhez. A HERA munkája erős nemzetközi dimenzióval is bírna, mivel a hatóság más partnerekkel és régiókkal folytatna együttműködést.

E megközelítés középpontjában – a válságreagálás tanulságait is figyelembe véve – az az igény áll, hogy az állami és a magánszektor együttes erőfeszítésekkel ösztönözze az áttörést jelentő kutatást és innovációt az egészségügy és gyógyszeripar terén, növelve az ágazat rezilienciáját. Ez megvalósulhat például egy közös európai érdeket szolgáló fontos projekt¹² révén, amely újgenerációs gyógyszeripari termékek vagy áttörést jelentő gyártási technológiák kifejlesztésére összpontosít. A Bizottság készen áll arra, hogy támogassa az esetleges, közös európai érdeket szolgáló fontos projektekre vonatkozó tagállami és ágazati terveket a gyógyszeripar terén, és szükség esetén koordinációs szerepet vállaljon.

A válság azt is felfedte, hogy javítani kell a **közegészségügyi válság esetén igénybe vehető gyártási kapacitásokkal kapcsolatos ismereteinket**. Ezért a Bizottság interaktív feltérképező platformot fog kidolgozni az ellátási láncok és az esetleges szűk keresztmetszetek elemzésének támogatása céljából. Idén kísérleti projekt indul az uniós egészségügyi cselekvési program keretében. Az EU-nak az így szerzett információkat az ellátási láncokban feltárt sebezhetőségek és függőségek kiküszöbölésére, valamint az oltóanyagok és gyógyszerek előállításához használt kulcsfontosságú összetevők és anyagok gyártási kapacitásának növelésére kell felhasználnia az egészségügyi válságok kezelése érdekében. Felhívást fognak közzétenni az **EU FAB létesítményhálózatban** való részvételi szándék kifejezésére annak biztosítása céljából, hogy az EU évi 500–700 millió adag oltóanyag előállításához elegendő, bármikor mozgósítható kapacitással rendelkezzen, és e mennyiség fele világjárvány esetén hat hónapon belül használatra kész legyen.

¹² Lásd: COM 2014/C 188/02, 2014. június 20.

Levont tanulság:

- *Az Egészségügyi Szükséghelyzet-felkészültségi és -reagálási Hatóságnak (HERA) 2022 elejére meg kell kezdenie működését.*
- *Egy közös európai érdeket szolgáló fontos egészségügyi projekt mielőbbi kidolgozása, lehetővé téve az áttörést jelentő egészségügyi és gyógyszeripari kutatást és innovációt, ezáltal növelve az ágazat rezilienciáját.*

Hetedik tanulság: A páneurópai megközelítés elengedhetetlen a gyorsabb, szélesebb körű és hatékonyabb klinikai kutatások megvalósításához

A világjárvány folytatódik, így elemi fontosságú, hogy a tagállamok minden tőlük telhetőt megtegyenek annak érdekében, hogy felgyorsítsák az oltóanyagokra és gyógyszerekre vonatkozó klinikai vizsgálatok jóváhagyását. Európában a klinikai vizsgálatokra alkalmazott megközelítés a világjárvány kezdete óta töredezett és megosztott volt, ami hátráltatta a variánsok nyomon követésére és elemzésére irányuló erőfeszítéseket. Ezt tovább súlyosbította, hogy a világjárvány különböző szakaszaiban a tagállamok zömében elégtelennek bizonyult a szekvenálási és tesztelési kapacitás.

Mivel fennáll annak a kockázata, hogy Európa számára a világjárványból való kilábaláshoz kapcsolódó legkomolyabb kihívást a variánsok jelentik, rövid és középtávon mind sürgetőbbé válik a kiterjedtebb és összehangoltabb klinikai vizsgálatok iránti igény. E kapacitások bővítése, valamint a nyílt adatmegosztás és a kohorszvizsgálatok előmozdítása érdekében a Bizottság a Horizont 2020 forrásait felhasználva támogatta a VACCELERATE elnevezésű új, uniós szintű oltóanyag- és gyógyszervizsgálati hálózatot. A több központban végzett klinikai vizsgálatok széles körű, rugalmas és erőforrásokkal megfelelően ellátott állandó platformjának létrehozása elősegítené az uniós klinikai vizsgálatok strukturált megközelítésének kialakítását a jövőbeli válságokra nézve. Ez a megerősített támogatás és a klinikai vizsgálatok egyszerűsítése fontos eszköz lehet például a rák vagy más betegségek elleni küzdelemben.

A klinikai vizsgálatokon túl az EU-nak továbbra is erős kutatási bázisára kell támaszkodnia. A Horizont 2020 keretében a fertőző betegségekkel foglalkozó finanszírozási eszköz meghatározó szerepet játszott a Covid19 elleni oltóanyagokat, kezeléseket és diagnosztikai technológiákat fejlesztő vállalatok nagy kockázatú, ám ígéretes projektjeinek finanszírozásában. A 400 millió EUR-s kerettel rendelkező eszköz többek között támogatást biztosított a BioNTech és a CureVac potenciális oltóanyagaihoz. Az uniós kutatási eszközök szerkezetéből adódóan azonban ez a támogatás nem kapcsolódott össze az EU vagy a tagállamok jövőbeli beszerzéseivel. A jövőben az új HERA keretében egy összehangoltabb és rugalmasabb megközelítés segít biztosítani, hogy a kritikus kutatási beruházások szorosabban kapcsolódjanak a közbeszerzéshez.

Levont tanulság:

- *A több központban végzett klinikai vizsgálatok széles körű uniós platformjának létrehozása*

Nyolcadik tanulság: A világjárvány kezelésének képessége az egészségügyi rendszerekbe történő folyamatos és fokozott beruházásoktól függ

A világjárvány rávilágított az egészségügyi rendszerek strukturális hiányosságaira. Bár a különböző tagállamoknak más-más kihívásokkal kellett szembenézniük, számos közös kihívás is felmerült. Ezek közé tartozott a kiterjedt gyorsreagálási kapacitás hiánya, az egészségügyi rendszerek teljes működőképessé válásának sebessége, valamint mindennek az egyéb betegségek kezelésére, illetve más egészségügyi szolgáltatások nyújtására gyakorolt jelentős átgyűrűző hatása. Az a tény, hogy az egészségügyi rendszerek ilyen sok embernek tudtak segítséget nyújtani, EU-szerte megannyi egészségügyi dolgozó elkötelezettségének, áldozatos munkájának és felelősségvállalásának köszönhető. Az érintett szakembereket elismerés illeti, ugyanakkor nem szabad szem elől téveszteni azt a tényt, hogy az európai egészségügyi rendszereknek reziliensebbé kell válniuk, az egészségügyi szolgáltatásokat, valamint a népegészségügyi megelőzési és felkészültségi erőfeszítéseket pedig jobban össze kell hangolni.

Ennek első lépéseként az egészségügyi rendszerek kapacitására és hatékonyságára – és ezen belül többek között a munkafeltételek javítására és az egészségügyi és gondozási szakmák vonzerejének növelésére – irányuló beruházások bővítésére van szükség. Az uniós egészségügyi cselekvési program, a kohéziós politikai alapok és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz egyaránt kulcsfontosságú finanszírozási lehetőségeket kínál a népegészségügyi funkciókba és kapacitásokba történő beruházás fellendítéséhez. A Bizottság üdvözlöi, hogy a tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveik keretében egészségügyi reformok és beruházások széles körét irányozták elő a reziliencia, a minőség, a hozzáférhetőség és a hatékonyság javítása érdekében. Ennek részeként kiemelt hangsúlyt kapnak a digitális átállás elősegítésére, az infrastruktúrára, a készségekre és az egészségügyi ellátás távorvoslás felé történő elmozdulására irányuló beruházások. Ennek támogatása érdekében az európai szemeszter folyamata elősegítheti a nemzeti egészségügyi rendszerek rezilienciájának rendszeres értékelését is, és az uniós kohéziós alapok támogatást nyújthatnak a strukturális változásokhoz és a kapacitásfejlesztéshez.

Levont tanulság:

- *Támogatni kell a tagállamokat abban, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési beruházásaik keretében megerősítsék az egészségügyi rendszerek átfogó rezilienciáját.*

Kilencedik tanulság: A világjárványokra való felkészültség és reagálás globális prioritás Európa számára

A világjárvány alakulása egyértelművé tette, hogy hosszú távon csakis globális fellépés révén kezelhető a vírus. Még ha Európa eléri is az átoltotttsági célkitűzéseit, és egyes tagállamok megkezdik a gyermekek beoltását, a világ más részeire nem jutnak el a szükséges oltóanyagok. Ez növeli annak kockázatát, hogy a világjárvány tovább terjedjen, és új, a védőoltásokkal szemben potenciálisan rezisztens új variánsok alakuljanak ki és terjedjenek Európában. Egyszerre van szó szolidaritásról és saját érdekeinkről. Ezek a tanulságok bármely

globális világjárványra érvényesek, és szakpolitikai, pénzügyi és diplomáciai eszközök mozgósítását teszik szükségessé.

Az EU és tagállamai a kezdetektől fogva együttműködtek. Ennek részeként közös erőfeszítéseket tettek a tengeren túl rekedt uniós polgárok hazaszállítása érdekében. Ezen túlmenően az „Európa együtt” megközelítés jegyében összehangolt fellépéssel a nemzetközi szolidaritás élére álltak, továbbá rugalmas módon pénzügyi eszközöket mozgósítottak. Ez a megközelítés lehetővé tette az EU számára, hogy **vezető szerepet játsszon a világjárvány megfékezésére irányuló nemzetközi erőfeszítésekben.**

Az EU olyan eszközök kidolgozásán és támogatásán munkálkodott, amelyek lehetővé teszik az oltóanyagok megosztását az alacsony és közepes jövedelmű országokkal – így jött létre az ACT akcelerator és a COVAX. Az „Európa együtt” változatlanul a COVAX egyik legjelentősebb támogatója: csaknem 3 milliárd EUR-ra, ezen belül 1,3 milliárd EUR uniós költségvetési finanszírozásra tett kötelezettségvállalást, és az EU az év végéig 100 millió adag oltóanyag adományozását vállalta. Emellett humanitárius segítségnyújtást is felajánlott, és segített orvosi eszközöket eljuttatni a nehezen elérhető területeken élők számára.

Az EU szintén élen járt az ellátási láncok és a kereskedelem nyitottságának megőrzésében, és az EU-ban előállított vakcinaadagok mintegy felét exportálja. A világ más részei azonban szűkebb és zártabb megközelítést választottak, és számos országgal szemben exporttilalmat vezettek be, ami globális szinten komoly késedelmekhez vezetett az oltóanyagok gyártásában. Az EU-nak készen kell állnia arra, hogy gyorsabban reagáljon az ilyen intézkedésekre, de mindig is elkötelezett marad a nemzetközi együttműködés mellett. Ebben a szellemben az EU többoldalú fellépést szorgalmaz a Kereskedelmi Világszervezetben a nyitott ellátási láncok fenntartása és a kereskedelem akadályainak felszámolása érdekében, valamint holisztikus megközelítésben foglalkozik a méltányos oltóanyag-elosztás problémájával, többek között a szellemi tulajdon kérdésével. Szomszédságunkra ugyancsak kiemelt figyelmet kell fordítani. A határokon átnyúló tevékenységet különösen súlyosan érintette az oltóanyagokhoz és orvosi eszközökhöz való egyenlőtlen hozzáférés. A közvetlen szomszédságunkban elhelyezkedő partnereket be kell vonni a felkészültség és a reagálóképesség fokozására irányuló uniós erőfeszítésekbe, így a jövőbeli HERA tevékenységébe is, ugyanakkor változatlanul támogatásban kell részesülniük a kapacitásépítés, a nyomon követés, a képzés és az infrastruktúrák strukturális átalakítása terén.

Ezzel egyidejűleg a világjárvány felfedte a nemzetközi rendszer és a globális együttműködés gyenge pontjait. A globális egészségügyi biztonsági rendszer nem tudta rendelkezésre bocsátani az adatokat és kezébe venni az irányítást az ahhoz szükséges sebességgel, illetve hatáskörrel, hogy a megfékezés a legtöbb ország számára reális stratégia lehessen. Az utazási korlátozásokat nem egy meglévő közös kerethez igazodva vezették be. Ez azt tükrözi, hogy **a globális egészségügyi biztonsági architektúra megerősítésére** van szükség, és az EU globális erőfeszítéseket tesz a WHO megerősítésére és megreformálására. A globális egészségügygel kapcsolatos jelenlegi és jövőbeli fellépés irányának kijelölése céljából a Bizottság a G20-csoport olasz elnökségével karöltve összehívta a Globális Egészségügyi Csúcstalálkozót, amelyen a világ számos vezetője aláírta a Római Nyilatkozatot.

E többoldalú kezdeményezések támogatása érdekében kétoldalú szinten is fokozni kell a szerepvállalást a szomszédságbeli és azon túli, többek között afrikai, ázsiai és latin-amerikai partnereinkkel. A világjárványokra való felkészültségre vonatkozó új partnerségek segítenek majd javítani az információk és a bevált gyakorlatok cseréjét, előmozdítják a felkészültségre és a reagálásra vonatkozó közös megközelítéseket, és válság esetén biztosítják az összehangolt fellépést. Ennek részét fogja képezni a folyamatos támogatásnyújtás az

egészségügyi rendszerek megerősítéséhez az egyetemes egészségügyi ellátás érdekében, valamint az egészségügyi termékek helyi gyártásának fellendítéséhez, például az oltóanyagok, gyógyszerek és egészségügyi technológiák afrikai gyártására és hozzáférésére irányuló „Európa együtt” kezdeményezés révén.

Végezetül számításba kell venni a világjárványok idején jelentkező geopolitikai versenyt is. A világjárványra adott választ gyakran a versenytársak vagy rendszerek közötti versenyként értelmezték vagy mutatták be. Egyes nemzetközi szereplők erejük és hitelességük bizonyítékeként tüntették fel a határozott reagálást, a dezinformációt pedig régiók lejáratására vagy destabilizálására használták fel. Ez rávilágít arra, hogy az EU globális válaszlépéseit illetően egységesebb üzenetekre és kommunikációra van szükség.

Levont tanulság:

- Az „Európa együtt” jegyében **a világjárványra adott globális válaszbán játszott vezető szerep fenntartása a COVAX, az oltóanyagok megosztása és az export nyitottsága révén**
- A globális egészségügyi biztonsági architektúra megerősítése, különösen a **WHO megerősítésében** vállalt vezető szerep révén
- **Világjárványokra való felkészültségre vonatkozó partnerségek kialakítása a kulcsfontosságú partnerekkel**

Tizedik tanulság: Összehangoltabb és kifinomultabb megközelítést kell kidolgozni a félretájékoztatásra és a dezinformációra vonatkozóan

A világjárvány kezdete óta a félretájékoztatás és a dezinformáció előtérbe helyezett egy eleve sürgető kommunikációs kihívást a veszélyes információk terjesztése, a védőoltásokkal szembeni bizalmatlanság táplálása, valamint az összeesküvés-elméletek fűtötte általános szorongás és polarizáció fokozása révén. Ez a tudomány és a szakértők folyamatos és elhúzódó megkérdőjelezését és az irántuk táplált bizalmatlanságot tükrözi.

A félretájékoztatás és a dezinformáció terjedésének sebessége a világjárvány kezdetén rámutat egy olyan készenléti kapacitás szükségességére, amely képes célzott intézkedéseket kezdeményezni az ilyen kockázatok leküzdésére. Ebben valamennyi kulcsfontosságú szereplőnek részt kell vállalnia, beleértve a platformokat, a hirdetőket és a médiát, egyúttal maradéktalanul figyelembe véve az alapvető jogok, például a véleménynyilvánítás szabadsága védelmének szükségességét. Ezeket az erőfeszítéseket az európai válságkommunikáció megerősítésének és összehangolásának kell kiegészítenie.

A világjárvány jól példázta azt is, hogy milyen fenyegetést jelentenek a külföldi információmanipulációs törekvések és beavatkozási kampányok, amelyek a politikai folyamatokba és intézményekbe vetett bizalom aláadását célozzák¹³. Ezek a kampányok az EU szomszédságában lévő szomszédos országokat is célozták.

A Bizottság 2020 júniusában egy sor azonnali intézkedést terjesztett elő a helyzet kezelésére annak érdekében, hogy hatékonyabbá tegye az uniós fellépést, a platformokat pedig fokozott felelősségvállalásra ösztönözte¹⁴. Ezt követően az európai demokráciáról szóló cselekvési terv, illetve a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály részeként előterjesztette az online

¹³ <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid-19-pandemic-update-december-2020-april-2021/?highlight=special>

¹⁴ COM(2020) 790 final, 2020. december 3.

dezinformáció és az információmanipuláció kezelésére vonatkozó hosszabb távú megközelítést¹⁵. Ezt stratégiai kommunikációs kapacitásokkal kell alátámasztani, hogy helyi, nemzeti és európai szinten, valamint szomszédságunkban egyaránt kezelni lehessen a félretájékoztatási és dezinformációs kampányokat. Ezeket az intézkedéseket mind a köz-, mind a magánszféra érintett szereplőinek maradéktalanul végre kell hajtaniuk és át kell ültetniük a gyakorlatba. Az uniós intézmények közötti teljes körű koordináció emellett kiaknázhathatja az EU azon potenciálját, hogy hatékonyabban terjessze a dezinformációval szembeni fellépést.

Levont tanulság:

- ***A dezinformációs kampányok felderítése és kezelése érdekében megvalósuló uniós szintű koordináció javítását szolgáló eszköztár további bővítése.***

4. KÖVETKEZTETÉS

A Covid19-világjárványra adott uniós válasz teljes gőzzel folytatódik, és továbbra is soha nem látott gyorsaság, hatókör, ambíciószint és szolidaritás jellemzi mind az EU-n belül, mind nemzetközi partnereink viszonylatában. A válaszintézkedések ott teljesítettek a legjobban, ahol megmutatkozott a közös megoldásokért való együttműködés ereje, legyen szó akár az oltóanyagokról, a helyreállítási beruházásokról vagy az egységes piac védelméről. A válasz kevésbé volt eredményes ott, ahol hiányzott a koordináció és a szereplők egyoldalú intézkedéseket hoztak, gyakran azért, mert új vagy ad hoc struktúrákat és megoldásokat kellett kidolgozni.

A válságok gyakran katalizátorként járultak hozzá, hogy az Európai Unió megerősödjön azokon a területeken, ahol arra a legnagyobb szükség van. Az Európa jövőjéről szóló konferencia lehetőséget biztosít majd arra, hogy meghallgassuk a polgárokat és megvitassuk velük a további teendőket. Minden előttünk álló válság minden részletét ugyan nem tudjuk előre megjósolni, viszont kialakíthatunk olyan kereteket, amelyek válaszlépéseinket hatékonyabbá, struktúráinkat pedig reziliensebbé teszik. Ez a közlemény eleget tesz az Európai Tanács tanulságokról szóló jelentés elkészítésére vonatkozó kérésének, és a következő lépés annak biztosítása felé, hogy ne csupán helyreállítsuk a válság okozta károkat, hanem megtegyük a jobb jövőhöz szükséges előkészületeket is.

¹⁵ Ezt újfent nyomtatékosította a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről szóló, nemrégiben közzétett iránymutatás, COM(2021) 262, 2021. május 26.